

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

SZAKPOLITIKAI KÉZIKÖNYV AZ UNIÓ TÁMOGATÁSI PROGRAMJAINAK – TÖBBEK KÖZÖTT A STRUKTURÁLIS ALAPOK – STRATÉGIAI ALKALMAZÁSÁRÓL, HOGY EZÁLTAL SERKENTSÉK A KULTÚRÁNAK A HELYI, REGIONÁLIS ÉS NEMZETI FEJLŐDÉSRE GYAKOROLT HATÁSÁT, VALAMINT A TÁG ÉRTELEMBEN VETT GAZDASÁGRA GYAKOROLT ÁTGYŰRŰZŐ HATÁSÁT

AZ EU TAGÁLLAMOK SZAKÉRTŐIBŐL ÁLLÓ
KULTURÁLIS ÉS KREATÍV ÁGAZATOKKAL FOGLALKOZÓ,
A NYITOTT KOORDINÁCIÓ KERETÉBEN FELÁLLÍTOTT (OMC) MUNKACSOPORT

1. | Bevezetés

A kulturális és kreatív ágazatok stratégiai helyzetükből fakadóan előmozdíthatják az intelligens, fenntartható és befogadó növekedést az EU valamennyi régiójában és városában, és ezáltal teljes mértékben hozzájárulhatnak az Európa 2020 stratégiához. Ez az EU növekedési stratégiája az elkövetkező évtizedre, úgy tűnik azonban, hogy nem sikerült az Unió valamennyi régiójának tökéletesen kihasználnia a kulturális és kreatív ágazatokat a társadalmi-gazdasági fejlődés előmozdítása szempontjából – többek között az EU Strukturális Alapjainak a felhasználásán keresztül.

Ez a Szakpolitikai Kézikönyv azt a célt tűzte ki, hogy érzékenyítse a helyi, regionális és nemzeti hatóságokat – de a kulturális közösséget is – arra, hogy milyen lehetőségek rejlenek a kulturális és kreatív ágazatokban a regionális és helyi fejlődés fellendítése terén. A Kézikönyv szeretné segíteni őket a helyi, regionális és országos kulturális és kreatív ágazati stratégiák kialakításában. További célja, hogy eszközként szolgáljon az Unió támogatási programjainak – többek között a strukturális alapok – stratégiai alkalmazásának a megtervezéséhez és megvalósításához, hogy ezáltal serkentsék a kultúra helyi, regionális és országos fejlődésre gyakorolt hatását, valamint a tág értelemben vett gazdaságra gyakorolt átgyűrűző hatását. A Kézikönyv célcsoportjai a kulturális és gazdasági tervezésért felelős helyi, regionális és országos szintű politikai döntéshozók, továbbá az EU Strukturális Alapjainak megtervezéséért felelős döntéshozók.

2. | Kontextus

Ez a Kézikönyv a **Kulturális és Kreatív Ágazatok Munkacsoport**, az EU 26 tagállamát képviselő szakértői csoport által végzett munka eredménye. A Munkacsoportot 2011 áprilisában állították fel a **Tanács 2011–2014-es időszakra szóló kulturális munkaterve**¹ keretében, amely az **Európai Kulturális Menetrendet**² hajtja végre.

A Munkacsoport a **Nyitott Koordinációs Módszer (OMC)** keretén belül dolgozott. Az OMC az EU tagállamok közötti együttműködés önkéntes formája, amelynek célja a politikai döntéshozatal és a strukturált együttműködés javítása a legjobb gyakorlatok cseréjének megszervezésével. A módszert 2008-ban az Európai Bizottság Kulturális Menetrendben (2007) megfogalmazott ajánlására a kultúra területére is kiterjesztették.

A Munkacsoportot azzal bízták meg, hogy mérlegelje „Az Unió támogatási programjainak – többek

¹ Az Európai Bizottság javasolta 2007 májusában, és az Európai Unió Tanácsa jóváhagyta 2007 novemberében:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:287:0001:0004:EN:PDF>

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117795.pdf

között a Strukturális Alapok – stratégiai alkalmazását, hogy ezáltal serkentsék a kultúrának a helyi és regionális fejlődésre gyakorolt hatását, valamint a kulturális és kreatív ágazatoknak a tág értelemben vett gazdaságra gyakorolt átgűrűző hatását”, abban a reményben, hogy az eredmények hatékonyan felhasználhatók az alapok irányításában a jelenlegi időszaktól kezdődően, valamint az alapok tervezésében a következő időszaktól kezdődően, annak érdekében, hogy a helyi és regionális fejlesztési politikákban kibontakoztassák a kulturális és kreatív ágazatokban rejlő lehetőségeket. A Munkacsoport dolgozott emellett az intelligens specializálódást szolgáló nemzeti és regionális innovációs stratégiák kidolgozásán; ez az eszköz segítheti az Uniót az intelligens növekedés elérésében.

3. | Az Unió kohéziós politikája és a jövőbeni intelligens specializálódási stratégia kerete

Az Unió kohéziós politikája és kultúrára gyakorolt hatása

A. A 2007-2013-as időszak kohéziós politikájának kultúrára gyakorolt hatása

2007. óta a kultúra területén strukturális alapokon keresztül történt befektetések jelentős részben a kulturális örökség védelméhez és előmozdításához, valamint infrastruktúra és szolgáltatások létrehozásához kapcsolódtak, a helyi vonzerő fokozása és a turizmus fellendítése céljából. A közvetlenül a kultúrának juttatott támogatások körülbelül 6 milliárd eurót tesznek ki (az összes forrás 1,7 %-a), ebből 2,9 milliárd eurót különítettek el a „kulturális örökség védelme és megőrzése” céljára, 2,2 milliárd eurót a kulturális infrastruktúra fejlesztésére és 797 millió eurót a kulturális szolgáltatások támogatására. Kultúrával összefüggő projektek mellett egyéb tematikus célkitűzéseken keresztül is finanszírozhatók, mint például a turizmus, a városi és vidéki rehabilitáció, valamint az innováció és vállalkozás.

Ami a kulturális és kreatív ágazatokat illeti, a befektetések kapcsolódhatnak emellett kutatáshoz és innovációhoz (vállalkozás, kis- és középvállalkozások – KKV-k, klaszterek, hálózatok), az információs társadalomhoz (digitalizáció), az oktatáshoz, az ifjúsághoz, város rehabilitációhoz (integrált projektek keretében), a humán- és társadalmi tőke fejlesztéséhez, valamint a készségfejlesztéshez. Nincsen azonban arra vonatkozó adat, hogy mekkora volt az említett ágazatokat támogató Strukturális Alapok volumene.

B. A 2014-2020-as időszak kohéziós politikájának kultúrára gyakorolt hatása

Az Európai Bizottság 2011. október 6-án elfogadott egy jogalkotási csomag tervezetet, amely a 2014-2020-as időszakra megteremti a kohéziós politika kereteit. Az új javaslatok célja, hogy megerősítsék a politika stratégiai dimenzióját, és biztosítsák, hogy az uniós befektetések Európa hosszú távú növekedési és munkahely-teremtési céljaira irányuljanak („Európa 2020”).

Ebben az összefüggésben a nemzeti és regionális kormányokat erősségeikre és versenyelőnyükre alapozó „intelligens specializálódási stratégiák” kidolgozására szólítják fel annak érdekében, hogy a közforrásokat néhány fő prioritásra koncentrálják ahelyett, hogy a befektetéseket egyenletesen szétosztanák a különböző területek és üzletágak között. Ideális esetben az ilyen stratégiák kidolgozása során a célkitűzést (összhangban az Európa 2020 programmal) dinamikus és vállalkozói szemléletű felfedezési folyamattal (EPD³) kellene ötvözni, amelybe bevonják a kormányok, vállalkozások, a tudományos élet és egyéb tudásteremtő intézmények fő érdekeltjeit.

A kulturális és kreatív ágazatok számos régióban és városban a növekedés fontos eszközei. A kihívást most az jelenti, hogyan illeszthetők be jobban ezek az ágazatok az intelligens specializálódást szolgáló innovációs stratégiákba. Ehhez a régióknak maximálisan figyelembe kell venniük a hagyományos kulturális javak (kulturális örökség, dinamikus kulturális intézmények és szolgáltatások) és a kreatív üzletágak, illetve a turizmus fejlesztése között fennálló bonyolult összefüggéseket.

Arra kéri tehát az EU tagállamait és régióit, hogy amikor a Strukturális Alapokat használják saját stratégiáik finanszírozására a kulturális és kreatív ágazatok területén, akkor olyan befektetési prioritásokat válasszanak, mint a „kompetenciaközpontok előmozdítása; klaszterek támogatása; információs és kommunikációs technológiai (IKT) termékek és szolgáltatások fejlesztése; a vállalkozói szellem előmozdítása; új üzleti modellek kifejlesztése KKV-k számára (különös tekintettel a nemzetközivé válásra); a városi környezet javítása; üzleti inkubátorházak kiépítése; valamint a városi és vidéki területek és közösségek fizikai és gazdasági rehabilitációjának az előmozdítása stb.”.

3 Az EPD az Entrepreneurial Process of Discovery rövidítése. Azt a folyamatot jelöli, ahogy a döntéshozók a térség gazdaság és társadalom változásainak folyamatos és módszeres értékelésével és elemzésével, az érintettek széles körének aktív részvételével, vállalkozói szemmel, a kockázatokat vállalva hoznak meg a térség szempontjából tartós fejlődést eredményező jelenbeli döntéseket.

A Bizottság javaslatait a jelentés írásakor a Tanács és az Európai Parlament tárgyalta. A cél az volt, hogy 2012 végéig elfogadtassák őket, és ennél fogva 2014-ben bevezethető legyen a kohéziós politikai programok új generációja.

Kulturális és kreatív ágazatok és az intelligens specializálódási stratégia

A. A regionális javak felmérése (figyelembe véve a kulturális és kreatív ágazatok régióbeli fejlettségi szintjét):

- specializációs minták meghatározása a régióban (mennyiségi és minőségi elemzés);
- a kulturális és kreatív ágazatra jellemző optimális körülmények meghatározása, és pozitív kreatív légkör kialakítása a város, illetve régió vonzerejének növelése érdekében;
- olyan vezető szervezetek és dinamikus személyek kiválasztása, akik fejlesztési projektek partnerei lehetnek, valamint az intézkedés koordinálására alkalmas struktúrák meghatározása;
- statisztikai adatgyűjtés és kvalitatív alapú felmérések elvégzése a kulturális és kreatív ágazatok dinamikájának alaposabb megismerése érdekében, ami felhasználható az intelligens specializálódási stratégiák végrehajtásához;
- összehasonlító tevékenységek végzése annak érdekében, hogy jobban megismerjük a régió kulturális és kreatív ágazatokban elfoglalt helyzetét az Unió többi régiójához képest,

B. Valamennyi kulturális, adminisztratív és politikai szereplő bevonása a döntéshozatali folyamatba:

- partnerségek kialakítása a különböző közpolitikákért – gazdaságfejlesztés, foglalkoztatás, felsőoktatás és kultúra – felelős országos és regionális hatóságok között;
- platformok, hálózatok és klaszterek létrehozása, amelyek előmozdítják a magánszektor képviselőivel kialakítandó partnerségeket – és lehetővé teszik értékes szinergiák létrehozását a regionális gazdasági fejlődés számára;
- a transznacionális együttműködés előmozdítása a tapasztalatcsere érdekében mind a kulturális és kreatív ágazatok kis- és középvállalkozásai, mind a helyi kreatív stratégiák kidolgozásáért felelős hatóságok szintjén, a tudás és a képességek átadásának előmozdítására és a tanulási útvonal felgyorsítására.

C. A befektetések és a pénzügyi források felhasználásának stratégiai és befogadó megközelítése:

- a regionális, nemzeti és uniós finanszírozási támogatás racionalizálása a kulturális és kreatív ágazatok különböző igényeinek a fedezésére;
- innovatív pénzügyi eszközök, például tőkebefektetési alapok vagy garanciaalapok kifejlesztése a befektetések társfinanszírozására a kulturális és kreatív ágazatokban;
- a kulturális és kreatív ágazatok és más fontos szakpolitikai területek közötti kapcsolatok jobb kiaknázása a kohéziós és/vagy vidékfejlesztési politikákhoz, különös tekintettel a városi és vidéki rehabilitációra, a területi együttműködésre, a kulturális örökségre és a turizmusra;
- befektetések támogatása a kulturális örökség védelme, előmozdítása és fejlesztése, valamint új információs technológiák kifejlesztése és alkalmazása terén, a vállalkozó kedv megerősítése a kulturális és kreatív ágazatokban, a városi rehabilitáció és IKT-alapú kulturális termékek, alkalmazások és szolgáltatások kifejlesztésének támogatása, továbbá új üzleti modellek támogatása a kulturális és kreatív ágazatok KKV-i számára stb.

4. | Intézkedési javaslatok

Ez a Kézikönyv hasznos példákat is tartalmaz olyan intézkedésekre, amelyeket a különböző tagállamok hoztak a kulturális és kreatív ágazatok regionális és helyi fejlődésre gyakorolt hatásának további támogatása érdekében. Nyilvánvalóan nem létezik olyan stratégia a kulturális és kreatív ágazatok területén, amely mindenki számára egyformán megfelelő lenne, és az EU minden egyes régiójának magának kell a saját adottságai alapján megtalálnia a számára megfelelő utat. A Kézikönyvben ismertetett jó gyakorlatok azonban példaként és inspirációként szolgálhatnak az országos, regionális és helyi hatóságok számára.

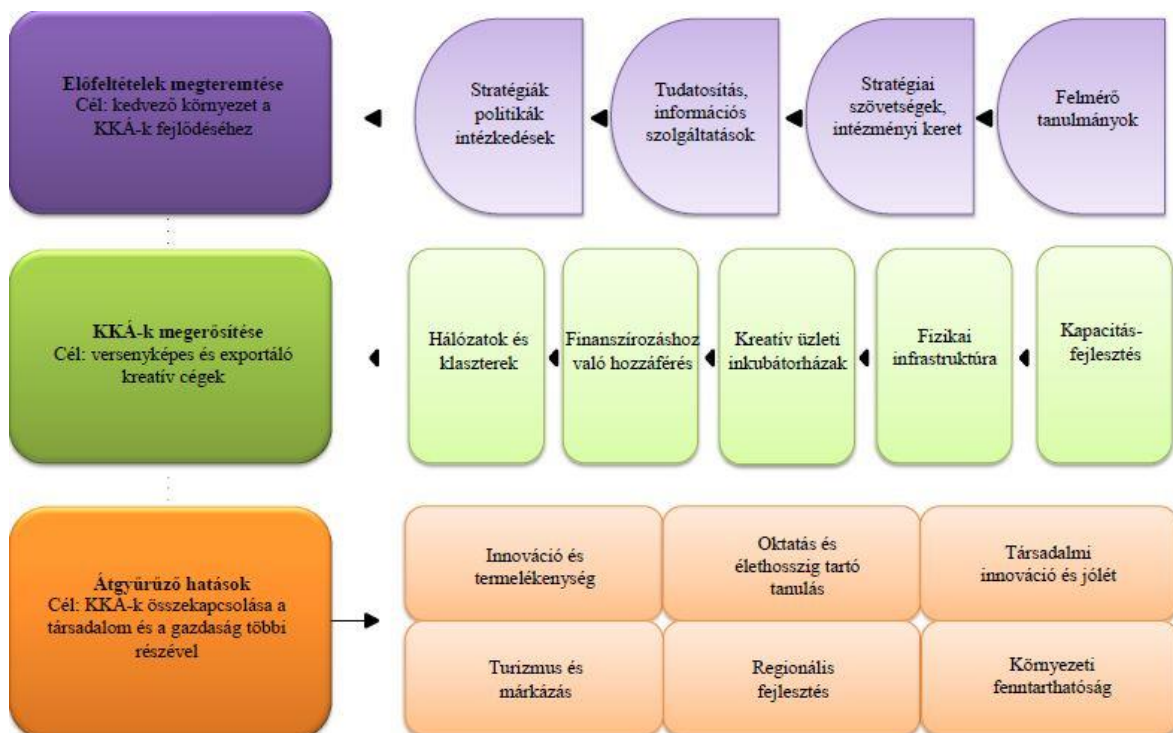
A példákat logikus fejlődési sorrendben mutatjuk be:

1. Az első lépés a kedvező körülmények megteremtése a kulturális és kreatív ágazatok fejlődése számára: a sikeres esetek többsége egész Európában hasonló eljárási modellt követett: először összehozták a kulturális és gazdasági területekről a különböző érdekelteket, információkat gyűjtöttek a rendelkezésre álló forrásokról, felmérő tanulmányt készítettek az adott területen a kulturális és kreatív ágazatokban rejlő potenciálról, erős politikai támogatást szereztek a folyamathoz, tudatosították a témát a politikai döntéshozók, kulturális szereplők, kreatív vállalkozók, az oktatási ágazat és más ágazatok vállalkozásai körében, továbbá bevezettek egy stratégiát elkülönített forrásokkal (főként különböző uniós programokból, többek között a strukturális alapokból).

- Ezt követik azok a stratégiák, amelyek célja a kulturális és kreatív ágazatok és vállalkozók megerősítése: a kulturális és kreatív ágazatok fejlesztése érdekében ezeknek az ágazatoknak szolgáltatások és támogató mechanizmusok széles köréhez kell hozzáférniük. A fő feladatot annak meghatározása jelenti, hogy az általános vállalkozást segítő mechanizmusok mikor tudnak megoldást kínálni a kulturális és kreatív ágazatok speciális igényeire, és mikor kell új, ágazat-specifikus intézkedéseket bevezetni.
- Végül azok a kezdeményezések következnek, amelyek összekötik a kulturális és kreatív ágazatokat más területekkel. A kulturális és kreatív ágazatok számos különféle pozitív átgűrűző hatást gyakorolnak a gazdaság és a társadalom egészére, a kreatív és innovatív vállalkozó kedv ösztönzésétől és táplálásától kezdve az innováció előmozdításáig a gazdaság más ágazataiban, a minőségorientáltabb turizmus előmozdításától a társadalmi és városi rehabilitáció elősegítéséig. A régióknak és városoknak támogatniuk kell ezeket az átgűrűző hatásokat és innovatív kapcsolatokat.

A kulturális és kreatív ágazatok fejlesztésének kerete

Az EU kulturális és kreatív ágazatokkal foglalkozó OMC munkacsoportja, 2012

A teljes jelentést elolvasható a következő linken:

<http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/120505-cci-policy-hand-book.pdf>

A kulturális és kreatív ágazatokkal és strukturális alapokkal foglalkozó OMC-munkacsoport elnöke:

Ragnar Siil (EE); e-mail: Ragnar.Siil@kul.ee

Európai Bizottság

Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság

„D” igazgatóság, Kultúra és média

„D1” egység - Kultúrpolitika, sokszínűség és kultúrák közötti párbeszéd

E-mail: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu

Vonatkozó linkek:

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/cultural-and-creative-industries_en.htm

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/cultural-and-creative-industries/green-paper_en.htm

<http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/icc-platform-info.pdf>